

30.09.2026

UKA2026/247

Naleraq

Jens NapãtôK'

Uunga siunnersuut: Aalisarnej pillugu Inatsisartut inatsisaanut allannguutissatut siunnersuut

(Aalisarnermut, Piniarnermut, Nunalerinermut Imminullu Pilersornermut Naalakkersuisoq)

Siullermeerneqarnera

Aalisarnej pillugu Inatsisartut inatsisaannut allannguutissatut siunnersuut saqqummiunneqartoq pillugu Naleqqamiit imatut oqaaseqaateqassaagut.

Allannguutissasut siunnersuut arlaqaaluttunik imaqartitserpoq ulluinnarni aalisartortatta atugaannut sunniuteqaateqartussaq, taamatullu tunitsivinnut sunniuteqartussaq kiisalu aalisartuunngikkaluarlutik aningaasaateqarunik aalisartunngornissaannut aqqutissiuisussaq.

Saqqummiussaq Naleqqami misissornerani Naalakkersuisuutitaqartut oqariartuutigisartagaanut qineqqusaarutigisimasaanullu akerliulluinnartumik Inatsisartut inatsisaanut allannguutissatut siunnersuut imaqartitsingaatsiartoq maluginiarparput.

Naalakkersuinikkut killiffitsinni ilaatigut inunnut tusaqqusaaginnarluta nivinngarniarneqaqattaarpugut eqqunngitsumik tunngavilersugaasunik ilaatigullu ajortisaarutaasinnaasunik, taakkulu toqqammavilersorlugit oqaaseqaateqarfigisarpagut ilumuunnginnerat pillugu nassuiaateqarluta.

Uanili taamatut oqaluttoqarsinnarluni saqqummiuneqartut arlaqarput oqaatigisartakkanut mumingalluinnartut, uagut Naleqqamiit taamaaliortuugutta assaa qanormita nivinngarneqartigissagaluqaagut.

Siunnersuummi allaffissorneq qaffassarniarneqarpoq. Aaligooq allaffissorneq apparsarniaraat, million ataasiinnaanngisumik siunnersuisooqatigiinnarnut aningaasartuutit qaffanniarlugit allaat siunnersuummi tunngavilersuutaasuni atuarneqarsinnaavoq, naak taanna allaffissornikillisaanissaq, sooruna Kattuffiit pioreersut nukillaarsarniarneqaannartut,

ila, nukittorsarlugit ilisimasat atorluarlugit suleqatissaassut sooruna atornagit immikkut ilisimasalinnik taasilluni aningaasarpassuit atorlugit sooruna taamatut pilersittaarneqartut, aningaasat kattuffeqarnikkut suleqatigiinnikkullu sooruna atorluarlugit inuit sineriammiittut ilisimasaat atorlugit ataatsimut katersuilluni isumasiortarlugit ingerlaniangittugut, sooruna sineriammi atuisut ingerlataqartut ilisimasaat naammakkunnaarlutik immikkut ilimasalinnik ekspertinik taaguilluitik sulisarneq atugaagaluttuinnartoq tamanna Naleqqamiit sakkortuumik uparuarlutigu sineriak tamaat ilisimasallit atorneqarnerunissaat sakkortunerpaamik kaammattuutigalutigu partiinik allanik ilassarsiorpugut, ila, nunap inui aallavigalugit sulisariaqalerpugut aamma taakku suleqatigalugit ineriartortitisariaqalerpugut.

Siunnersuisooqatigiit “Aalisarnerup piujuartitsisumik ineriartortinnissaanut siunnersuisooqatigiit” pilersinneqalerput sineriatsinni atuisut ilisimasanik ulikkaartut.

Maanna aalisarnermik killiffeqarnermi qalerallinniarneq sineriap qanittuani imaannaanngitsumik killeqqavoq, qalerallit pisarineqartartut tulaanneqartartullu apparujussuarput, tamanna sooruna politikkikkut akisussaasunik eqqartorneqarnaveersaarneqartoq?

Nungusaataanngitsumik aalisarneq eqqartorneqartillugu, aalisarnermut inatsimmi pisassiissutini atuinissamut piumasaqaatit aamma qiviartariaqarpavut. Aalisartut ukiut pingasut ingerlaneranni pisassiissutigineqartut 75 procentii aalisarsimanngippatigit, tamanna pisassiissutinit pissarsiassaannut kinguneqarsinnaavoq.

Maannakkut kisitsisit piviusut pissutsit qanoq innerannik ersarissumik takutitsipput. Ineriartorneq taama ingerlaannassappat, aalisartorpassuit pisassiissutini arsaarneqarsinnaanerit aarlerinartoqarpoq. Tamanna pinngitsoortinniarlugu pisassiissutit 75 procentiinik atuinissamik piumasaqaat naleqqussarneqartariaqarpoq, pisarineqarsinnaasullu annertunerpaaffissaat (TAC) pisarineqartartunut tunineqartartunullu piviusunut naapertuuttunngortinneqartariaqarluni.

6 meteri ataallugu umiatsiaararsortunut, tamanna pitsaaqutai pitsaannequtaalu pillugit qulaajaqqissaarlugu ataatsimiititaliami sukumiisumik ilanngullugu susasaqartut

nalilersuifiginissaat Naleqqamiit kissaatiginartissinnaallugu kaammattuutigisatsinnut ilaatikkusupparput, oqaatigineqaraluarmammi Naalakkersuisut tassunga tunngatillugu aalisartunut aalisqaataasunut tamatut piumasaqaateqarneq pingaartillugu tamanna siunnersuutigigaat.

Inuit ataasiakkaat piginneqatigiiffiunngitsut umiatsiamik pisassiissutinillu pisillutik aalisarsinnaanermut akuersissumik peqalerlutik aalisartunik aalisartitsisungorsinnaanissamut aqqutissiuussineq Naleqqamiit eqqarsarnatoqateqarpaarput ilami aningaasaatilissuit taaamatut aaqquissuussilluni qilerniusalerlutik nunamiiginnarlutik aalisartunngulernerat assorujussuaq eqqarsariarnarpoq aalisalerusullutik qinnuteqarlutik akuersissummik qinnuteqartaaraluartut itigartinneqartaartut qivieraanni tamanna aamma ernumassuteqarnerput minnerulertitsinngivippaa.

Tusarniaanermi akissutigineqartuni Naleqqamiit ernumassutigisarput aamma ersarippoq akissutigineqartunik aningaasaatilissuit umiatsianik atortunik piseriarlutik aalisartoq aaliartuujunnaartillugu sulisartutut oorisiaqartillugulusooq aalisartittartussanngorpaa.

Kiffaanngissusermik illersuinaasut maanna taamaasillutik aalisartut sulisartutut atorfinitsitaaginnarluitk kiffaanngissusiagaallutik aalisartinneqartalernissat aqqutissiorneqarput. Aalisartut kiffaanngissusiagaallutik utoqqalillutik peeruppata tulliminnut ingerlatitseqqissinnaanerat aamma killilersorneqalerneranik manna kinguneqartussaanaa aarleqqutissaqartorujussuuvoq.

Inatsimmi ersarissarneqanngilaq aammalu ersarnerluppoq aningaasaatilissuit aalisartitserusuttut umiatsiaaqqat qassit pigisinnaassaneraat nalunaarsorneqarsimannginnera ersarnerluppoq, tamannalu ataatsimiititaliami qulaajarlugu ilanngullugu suliarineqarnisaa pingaaruteqartutut Naleqqamiit isigaarput.

Taamatut umiatsiaaqqanik peqalertussaq aalisarnermut attuumassuteqarnissaanik piumasaqaatitaqannginnera ilungersunaannanngilaq, aalisartut aalisartinneqartut aamma tunisinermi periuseqarnissaat eqqarsaatigalugu oqaannartoqarsinnaanngilaq ineriartortinnera ilanngullugu malinnaaffigineqarumaartoq, tamanna ilanngullugu

ersarilluinnartumik inissismanissaa qulakkeerneqarnisaa ataatsimiititaliami sukumiisumik suliaralugu ilanngullugu qulakkeernissaa Naleqqamiit kissaatigaarput.

Aalisarnermut siunnersuisooqatigiit saniagiut maanna immikkut ilisimasalinnik atorfinitsitsissusanngornerat allaffissornikkut qaffassaanikkut annertuumik kinguneqartussap saniatigut Naleqqamiit sakkortuumik oqaatigisariaqarsoraarput, ila, ukorsiaa aalisartut piniartullu ilisimasaat aningaasarsiornikkut ilisimasallit ilisimasaannik taarserneqaannarsinnaanngilluinnarput. Nerriviup qillataartup qaavaniit aalisarnermik ilisimasat ilisimasaqarfigilersinnaanerak killeqarput, taamaammat sineriammiit aalisartullu siunnersuisooqatigiivisa ilisimasaat aalisartunut tunngasumik aallaviusarnissaat Naleqqamiit pinngitsoorneqarsinnaanngitsutut isigaarput.

Immikkut ilisimasallit suliassai aaqqissussaanerat aammalu taakku atuutinneqartarnisaat pillugu Naalakkersuisut imminut annertooujussuarmik pisussaaffilersulerput, taakku ingerlatsinerat 2 mio. kr. pallillugu akeqassasoq missingersiorneqarsimavoq, taamaakaluartoq aalisartut Kattuffiit aammalu Inatsisartunut ilaasortat naluaalluunnit taakku suleriesissaat aammalu pinnaatitaaffeqarujussuarlutik siunnersuisutut qanoq ingerlalersut. Naalakkersuisut suliareqqinnermi sinaakkutit ersarissut malikkunnaarlugit nutaamik periseqalerneq torrallataanngilaq taamungaannarpallaarujussuarpoq, ilami, inatsisartut akisussaaffimmik sinaakkusersorneqarsimanngitsumik taamatut tunniussiinnarsinnaanngilagut sinaakkutissat ersarissut qulaajaaqqaarlugit ersarissaqaarlugit aatsaat pinnaatitsissumik tunniuisoqartariaqqarpoq.

Naalakkersuisut piumasaqaataat ataatsimiititaliami isumaliutissiissusiornissamut atatillugu qulaajartariaqarlunnarpaat ilumut suunuku pinnaatitsissutit sinaakkutariniarai qulakkeerneqassasut aammalu aalisartut taamatullu aalisarnermik siunnersuisooqatigiit atorunnaarsinnagit tusarniaaffigineqartarnissaanut pisussaaffiliunneqarsimasut ingerlaqqiinnassasut minnerpaamik qulakkeertariaqartut Naleqqamiit isumaqarfigaagut.

Maanakkumut avataasiorluni pisassiiniarnermi periusaasimasut assut ataatsimiititaliami suliaqarnitsinni ilungersunarsimapput aammalu Naalakkersuisut malinnaatitsiniarnerat assorujussuaq killeqartarsimavoq taamaammat maannamut siunnerfigineqartuni

erumassutissaqarluta peqqutissaqarpugut, taamaammallu ersarissunik malittarisassaqaqtariaqalerpoq, suleriesissallu ersarissut pigisariaqarput aningaasartuutissat sulinermit ersarittariaqarput.

Tusarniaanermi akissutigineqartuni aammattaaq aaqqiissutissanik kvotamik eqaatsumik aaqissuusseqqittarnissaq maqaasineqarpoq, anngaasalersuisarnerit aammalu kingornussisoqartussaattillugu ersarissunik pitsaasunik malittarisassaqaqarnissaa ajartoneqarpoq.

Naalakkersuisut aaqissuusseqqinnerit annertuut sunniuteqartussat pissaaneqarnernut piginnittussaanermut siunnersuisooqatigiit oqartussaanerannut sinnaakkusersorneqanngitsunut annertuumik allanguiniarput umiatsiaararsortunut. Maannakut inatsit nalunaarsuisussaattitaanermut allatigullu tuaviorpallaarsimaneq amerlasuutigut aalisartorpassuarnut aalisarnermut inatsit kalluaavoq aammalu maannakkut aaqissuusseqqinniarneq allanngueqqinniarneq ajornartorsiuterpassuarnik siunissami pilersussanik kingunipiluuteqartussangorlugu inissittoqaqqittussanngorlugu suliariniarneqarnera torrallannerusariaqarlunnarpoq takoriikkagut torrallataanngitsut amerlavallaarujussuarmata maanna arriitsumik tuaviortariaqarpugut kukkuluttunnginissaq qulakkeertariaqarlunnarmat.

Pisassiissutit inuiaqatigiit pigaat, kisiaani aamma aalisartut aalisariuteqartut tunitsiviuteqartut tamaasa illersorlugillu iluaqutaasumik sinaakkuteqartittariaqarlunnarpagut. Sumiiffikkaartumik nalilinnik pilertitsisarnissaat inerisaaffiguarartariaqarpoq aammalu ammasumik pitsaasumillu siunnersorneqartitsisarnissaq pingaartillugu ilanngullugu aalisartunut inissaqartittariaqarlunnarpoq.

Aalisarnermut inatsit aalisartunut tunissassiortunut ingerlatsisunullu pitsaasuunissaa qulakkiigassaavoq. Taamaammat Aalisarnermut Piniarnermut nunalerinermullu ataatsimiititaliami innersuussarpassuagut ilanngullugit sukumiisumik suliarineqarnissaa innersuussutigaarput.

